

Слободан Селинић, <i>Време „ћачкица” у исхрани Београђана (1945-1950)</i> Slobodan Selinić, <i>The Period of “Coupons” in the Food Supplies of the Citizens of Belgrade (1945-1950)</i>	171
Снежана Бојовић, <i>Закон о Универзитету из 1954. године</i> Snežana Bojović, <i>The 1954 University Law</i>	193
Теорија Theory	
Тодор Куљић, <i>О новој култури сећања</i> Todor Kuljić, <i>On the New Culture of Remembrance</i>	205
Баштине Heritages	
Горан Милорадовић, <i>Југословенска књижевна сцена четрдесетих и педесетих година XX века (совјетска специјалистичка анализа)</i>	229
Саша Илић, <i>Француска пропаганда у Југославији</i> <i>Културна акција Француске у очима УДБ-е 1953. године</i>	263
О идејама и књигама On ideas and books	
Дражен Беговић, <i>Историја приватног живота, приредили Филип Аријес и Жорж Доби, 4, од Француске револуције до Првог светског рата, Слио, Београд 2003, 539.</i>	285
Vladimir Ivanović, <i>Lutz Raphael, Geschichtswissenschaft im Zeitalter der Extreme. Theorien, Methoden, Tendenzen, von 1900 bis zur Gegenwart, München 2003, 293.</i>	289
Александар Рафаиловић, <i>Митерауер, Михаел, Миленијуми и друге јубиларне године. Зашто прослављамо историју?, Удружење за друштвену историју, Београд 2003, 143.</i>	293
Библиографија Bibliography	
Маша Милорадовић, <i>Библиографија Година за друштвену историју године I (1994) – X (2003)</i>	299

Десет година...

Једно десетлеће излагања часописа у уравнотеженим временима и околностима даје довољно простора и прилика за његово постепено уобличавање, стицање и проширивање круга сарадника и читалаца, за проверу вредности и разложности његове концепције и потребне исправке. Околности у којима је *Годишњак за друштвену историју* покренут и током протеклих десет година излазио, у којима је, са Редакцијом и свим сарадницима, стављан на тешке пробе издржљивости и „тестове оптерећења” у преживљавању, биле су далеко од нормалних. На великим искушењима су се нашли и други часописи, са много дужом историјом излагања, те целокупна област историографије, делећи судбину свог друштвеног, културног, политичког и привредног окружења.¹

Током јесени 1993. године, у „невреме”, на Катедри за општу савремену историју Филозофског факултета у Београду, уобличена је замисао о покретању часописа посвећеног објављивању радова из области друштвене историје. Она је, свакако, имала исходиште и у јединственом, тада дводеценијском, искуству стицањем на *Окружном сјоу*, који је покренуо професор Андреј Митровић, на истој катедри, давне 1974. године. *Окружни сјо* је окупљао студенте, последипломце и докторанте, којима је понуђено једно до тада неуобичајено искуство. Разговори вођени на *Окружном сјоу*, њихова тематска разноврсност, отвореност за нове идеје и теме, њихово критичко преиспитивање, били су јединствена прилика за темељиту припрему новог нараштаја историчара, за њихов самостални искорак у непознате или мање познате истраживачке просторе, које је касније добило своју „материјализацију” у бројним магистарским и докторским дисертацијама. Међу њима је било и оних које су први пут у српској и југословенској историографији отвориле и многе видове једне, широко схваћене, друштвене историје.

Такво искуство и потреба да се отвори још један круг историографских питања, посебно млађој генерацији историчара, подстакли су упуштање у

¹ Неки часописи, нажалост, као што је био случај са Историјским гласником и Југословенским историјским часописом, угасили су се (ЈИЧ по трећи пут од свог оснивања), после вишедеценијског излагања, због недостатка средстава, апатије и незаинтересованости доброг дела историчарског цеха за њихово даље одржавање у животу.

тај ризични и непрофитабилни подухват у односу на време у коме се то догађало. Упркос свему, почетком 1994. године појавио се први број *Годишњака за друшћивену историју*, који је током наредних година, различитим ритмом, у зависности од средстава и општих прилика које су владале, наставио да излази.

Од договореног ритма објављивања – три свеске годишње – опет због „познатих околности”, често се одступало. Како које године, објављивано је између једне и три свеске годишње. Ако се о неким успесима *Годишњака* може говорити, међу највећима је само његово трајање свих ових година.

Годишњак је у напору да се одржи постепено стицао жилавост, преузимањем дела енергије својих млађих и старијих сарадника и пријатеља, оних из земље и иностранства, чији су научни прилози, њих више од 120, штампани на српском, енглеском, немачком, француском и руском језику, уз бројне остале текстове (документи, прикази и критике, полемике) којима су пуњене његове странице. Од тристотинак примерака скромног тиража *Годишњака* бар половина је успевала да пронађе пут и начин да допре до многих страних библиотека, стекне верне читаоце и сараднике, међу којима су и имена оних која припадају самом врху европске савремене историографије, те оних којима су у нашем часопису објављени први радови.

Свесни смо и чињенице да је, поред добрих бројева часописа, било и оних којима се може штошта приговорити; неки пропусти се могу оправдати и бранити, други не. У сваком случају, све иде „на душу” Редакције. Наш часопис је успео да преживи захваљујући материјалној подршци различитих фондиција, у неколико случајева, у његовим најтежим тренуцима и уз помоћ личних прилога наших колега, али и захваљујући разумевању *Чигоја шћамће*, у којој су штампане све свеске *Годишњака*. Без одрицања и помоћи наших младих колега, који су без икакве надокнаде радили секретарске и техничке послове, и, наравно, бројних сарадника из земље и иностранства који су нам уступали своје радове, такође без икакве надокнаде, било би немогуће истрајати и доживети десетогодишњицу излажења *Годишњака*. Збир добрих, али и оних мање добрих искустава, испреплетених у краткој повести нашег часописа, те слика коју су о њему стекли његови читаоци, подстицај су да на таквој основи буде настављено његово излажење.

Уреднишћиво

Владика Василије Петровић и пресељавање Црногораца у Русију у другој половини XVIII вијека

Ајсћиракћи: Рад је посвећен дипломатској акцији владике Василија Петровића, чији циљ је било истизање најпре ћрисићних односа са Русијом, а истом и њеноћ ћроћекћорачћи над Црном Гором. Пресељавање Црногораца је ћредствљавало ећизоду на шћирем фону ћресељавања срћскоћ и осћалоћ ћривославноћ живљва са оћћоманских, хабсбурћких и млейћачких ћерћћићорија у ћранићне обласћи Русије, а у склоћу јачања њених војних истћенићјала. Разлика између очекиваноћ и сћварноћ ефекћиа ћресељења Црногораца јавила се у истћићору између недовољноћ рускоћ истзнавања сћћања на Балкану, великих владићиних амбићција и истсебноћћићи црноћорскоћ менћиалићићиа.

Пресељавање Црногораца у Русију од успостављања политичких веза између двије земље 1711. године све до мисија владике Василија на руском двору није текло организовано. Предмет званичних политичких разговора постало је у вријеме када је руска влада, пресељеничком политиком, тј. примањем народа из јужнословенских земаља у руско поданство и службу, већ увелико настојала да освоји и насели јужне крајеве Русије, рјешавајући тиме нека од својих унутрашњих питања и истовремено јачајући међународну позицију земље.¹ То питање непосредно је покренуто приликом прве посјете владике Василија Петрограду (1752-1753), а било много наглашеније приликом друге мисије црногорског митрополита руском двору (1757-1758).

¹ Организован рад на пресељавању словенског становништва у Русију започет је у вријеме Петра I. Године 1723. он је издао посебан указ да би подстакао Србе и војна лица православне вјере да се преселе у Русију. Свакако је тачна оцјена П. Рудјакова да је за вријеме Петра I „Русија направила један од првих и, можда, најуспешнијих и најодлучнијих корака на путу преласка из „обичне” државе у империју”. За вријеме његове владавине у Русију су се досељавали: „Јермени, Грузини, припадници читавог низа других нација и